

INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA

INFORME / MEMÒRIA CIENTÍFICA

CONTROL ARQUEOLÒGIC
AL CARRER DEL POU DE LA FIGUERA, 18-20.

BARCELONA
EL BARCELONÈS

18-23 DE JUNY DEL 2004

CODI M.H.C.B. 132/04

AUTOR
SERGI PUENTE PERPINYÀ

DATA
29 DE JUNY DE 2004

**CONTROL ARQUEOLÒGIC AL CARRER DEL POU DE LA FIGUERA, 18-20.
BARCELONA. EL BARCELONÈS. 18-20 DE JUNY DE 2004.**

DIRECCIÓ TÈCNICA: Sergi Puente Perpinyà

PROMOCIÓ I FINANÇAMENT: Por Font, SCCL

DATES EXECUCIÓ: 18/06/2004 – 23/06/2004

CODI INTERVENCIÓ M.H.C.B: 132/04

**CONTROL ARQUEOLÒGIC AL CARRER DEL POU DE LA FIGUERA, 18-20.
BARCELONA. EL BARCELONÈS. 18-20 DE JUNY DE 2004.****SUMARI**

1.INTRODUCCIÓ:	4
2. SITUACIÓ.....	4
3. ANTECEDENTS	5
4. METODOLOGIA I TREBALLS REALITZATS.	6
5. RESULTATS OBTINGUTS:.....	7
RASA 1	7
RASA 2	7
6. CONCLUSIONS.	8
ANNEX 1: DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA	9
ANNEX 2: DOCUMENTACIÓ PLANIMÈTRICA.....	12
ANNEX 3: FITXES D'UNITATS ESTRATIGRÀFIQUES	15

1. INTRODUCCIÓ:

L'informe que a continuació presentem és el resultat del seguiment de l'obertura de d'una rasa per a la col·locació de tubs de desguàs de la finca situada a la plaça de Sant Agustí Vell, 2-4, amb sortida pel carrer del Pou de la Figuera, 18-20, duta a terme per treballadors del Departament de Subsòl i pertanyent a l'ajuntament de Barcelona durant els dies 18,21,22 i 23 de juny de 2004.

L'indret de les obres està situat a prop del nucli primigeni de Barcelona, i és en aquests terrenys on es situa la via d'entrada a la ciutat romana, medieval i moderna. Tampoc podem oblidar la presència d'una necròpolis romana a l'entorn posterior de la finca ja mencionada. Per aquesta raó es fa necessària una possible intervenció arqueològica com a seguiment de la intervenció urbanística.

L' objectiu principal d'aquest seguiment arqueològic és constatar i documentar la possible existència de restes arqueològiques afectades per la realització de la rasa.

La direcció tècnica de seguiment i control i arqueològic ha estat duta a terme per l'arqueòleg d' ACTIUM PATRIMONI CULTURAL, SL Sergi Puente Perpinyà, qui ha estat atorgat amb el corresponent permís de la Direcció General del Patrimoni Cultural autoritzant la intervenció sobre la zona afectada. El projecte d'intervenció i la supervisió dels treballs han estat realitzats pel Servei d'Arqueologia Urbana del Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona, engegant el procés de recerca preventiva per a la localització de possibles restes patrimonials afectades per l'actuació urbanística.

2. SITUACIÓ

La zona on s'han dut a terme les obres de canalització es troba a Ciutat Vella, Barcelona, concretament al carrer del Pou de la Figuera, 18-20.

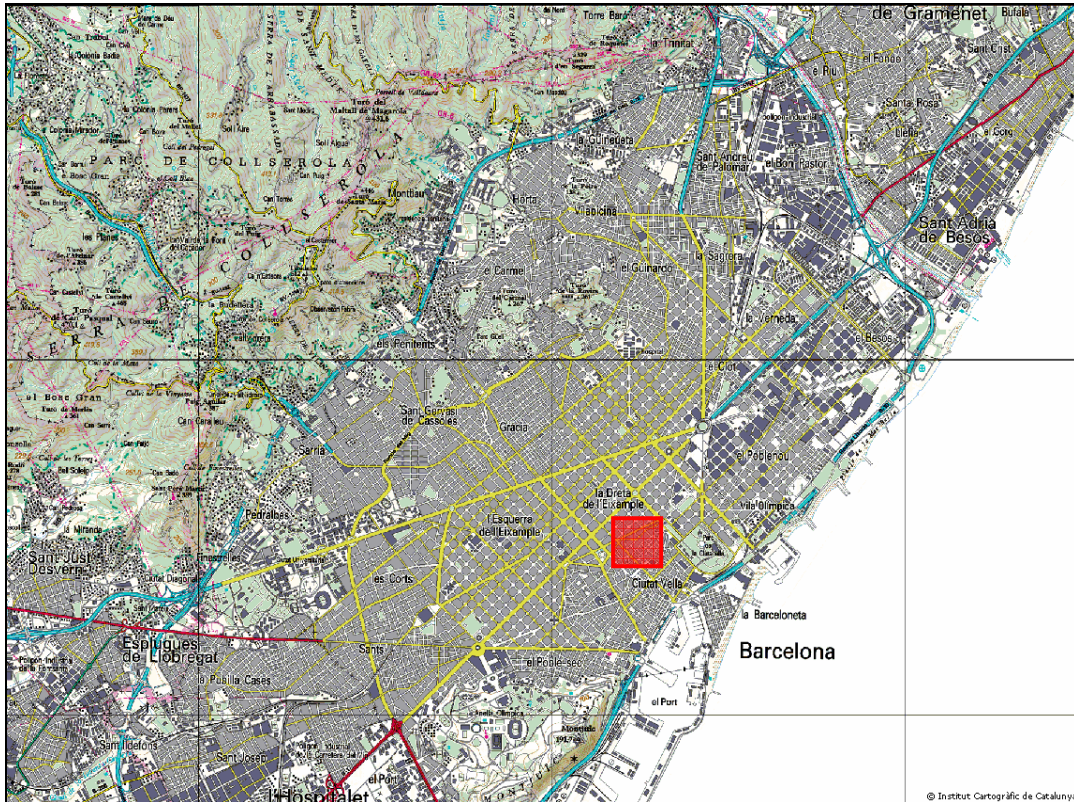
És tracta d'un indret de terrenys quaternaris, dins dels límits de la ciutat medieval. Aquest sector adquireix notable protagonisme històric i per tant arqueològic a partir de l'Edat Mitjana, tot i que s'han documentat enterraments d'època romana.

X: 431555,58

Y: 4582343,64

Z: 4,22 m.n.s.m.

Mapa de situació 1:100.000

3. ANTECEDENTS

La zona a la que pertany la intervenció arqueològica que ens ocupa es situa en un entorn ben documentat, tant a nivell històric com arqueològic. El carrer dels Carders i la plaça de Sant Agustí Vell és una de les tradicionals vies d'entrada a la ciutat de Barcelona, ja des d'època romana. Testimoni d'aquesta antiga ocupació de l'indret són les diverses necròpolis localitzades en el seu entorn. També en època medieval segueix essent la via principal d'accés des de la zona de llevant, discorrent ben a prop de l'anomenada Vilanova de Sant Pere, on l'any 945 es fundà el convent benedictí femení de Sant Pere de les Puelles. Ja en el segle XII, gran part dels marges de la via d'accés a la ciutat fins a aquest convent seran urbanitzats, però no serà fins al segle XIII que la zona de Sant Pere serà plenament urbanitzada i abrigada per la segona muralla de la ciutat.

L'any 1309 es fundà el convent de Sant Agustí, situat a pocs metres de la intervenció que ens ocupa, i que significà la consolidació definitiva d'aquesta zona de la ciutat. Junt amb la via d'accés, aquesta zona tingué com a principal eix urbanístic el Rec Comtal, que proporcionà els mitjans necessaris per a l'establiment de nombroses manufactures i establiments industrials al seu voltant. Tant és així que durant els segles XIV i XV l'entorn del Rec conformarà l'eix articulador i nucli principal d'oficis que requereixen l'aprovisionament d'aigua. En època moderna aquesta àrea industrial va perdre intensitat, però tot i així va continuar sent un potent focus d'industrialització.¹

¹ SOBREQÜÉS, J. (Dir). *Història de Barcelona*. Vol. 2 i 3. Ajunt. de Barcelona. Enciclopedia Catalana, BCN, 1992.

De totes les actuacions arqueològiques realitzades a l'entorn immediat destaquem les del carrer del Pou de la Figuera, les de la finca número 5 de la plaça Sant Agustí Vell i les de la finca número 2-4 d'aquesta mateixa plaça. En la primera intervenció s'hi ha documentat diverses restes des d'època romana fins època moderna, destacant una possible inhumació tardoromana, dos murs d'època baixmedieval i habitatges d'època moderna²; a la segona intervenció l'any 2000 s'hi localitzà, entre altres elements, una sinia possiblement del segle XVII i un pou d'època anterior³. En tercer lloc, i per últim, destacar les excavacions arqueològiques realitzades l'estiu de 2003, el resultat de les quals ha estat la localització d'un conjunt d'estructures que reflecteixen l'evolució d'un mateix edifici des de possiblement el segle XIII fins a l'actualitat. Dins d'aquest edifici s'han pogut documentar diversos fornals i premses, elements que confirmen una activitat manufacturera o industrial i que encaixen perfectament amb la realitat històrica d'aquest barri des de l'època baixmedieval⁴.

4. METODOLOGIA I TREBALLS REALITZATS.

El plantejament de les obres ha estat dissenyat per treballadors del Departament de Subsòl de l'ajuntament de Barcelona que també ha proporcionat la peonada necessària i la maquinària adient per portar a terme les obres.

L'obertura del subsòl s'ha realitzat de forma totalment manual, consistint en una rasa excavada sobre el paviment del ja esmentat carrer per a la posterior canalització. Així doncs, ens trobem davant unes obres que han de servir per evacuar les aigües residuals de la finca situada a la plaça de Sant Agustí Vell, 2-4, amb sortida al carrer del Pou de la Figuera, 18-20

El plantejament inicial del recorregut que havia de traçar l'esmentada rasa (c/ del Pou de la Figuera), va haver d'ésser modificat sobre la marxa a conseqüència de l'existència de nombrosos tubs de diversos serveis que aparegueren durant l'excavació. Per aquesta raó els obrers no van poder donar la inclinació adient al tub de desguàs que portava les aigües residuals a la claveguera general.

Així doncs es va excavar una segona rasa al carrer d'en Serra Xic, just al xamfrà que forma amb el carrer del Pou de la Figuera, aprofitant una rasa excavada anteriorment per guardar el cablejat elèctric. Així doncs, als obrers ja empraren aquest traçat, que el seguiren fins anar a parar al clavegueram general situat al carrer d'en Serra Xic.

A l'hora de registrar els possibles estrats documentats, s'ha utilitzat el mètode Harris/Carandini, assignant un número d'Unitat estratigràfica (UE) per a cadascun dels estrats, farciments, retalls o qualsevol altre element d'entitat aparegut durant el procés d'excavació. Com a intervenció portada a terme a Barcelona s'ha identificat amb un número de codi del Registre d'Intervencions Arqueològiques del Servei d'Arqueologia (MHCB), el qual constarà a tota la documentació aportada i als possibles materials extrets de l'excavació i que en el nostre cas correspon al codi 090/04. Des de l'inici del procés s'ha realitzat la corresponent documentació fotogràfica. El registre fotogràfic portarà el mateix codi que el de la intervenció

²FERRER, C.; HINOJO, E.: Informe de la intervenció arqueològica als carrers Allada-Vermell, Jaume Giralt, Pou de la Figuera i dels Metges (Barcelona, el Barcelonés). 2 desembre de 2002- 30 d'Abril de 2003. Juliol 2003. Inèdit.

³FLORENSA, F.: Memòria del seguiment arqueològic al carrer d'en Serra Xic cantonada amb la plaça de Sant Agustí Vell (Barri de la Ribera, Barcelona). Del 9 al 18 de Febrer de 2000. Inèdit.

⁴FONT, J.: Informe de la intervenció arqueològica a la plaça Sant Agustí Vell, 2-4 (Barcelona, Barcelonés). 23 de Juliol al 15 de Setembre.

arqueològica juntament amb el número identificador de l'inventari. Al final del present treball s'adjunta la documentació gràfica resultant de l'excavació que inclou la planimetria general de resultats de la intervenció, així com en relació al projecte urbanístic ja esmentat.

5. RESULTATS OBTINGUTS:

Com ja he mencionat anteriorment l'obertura de les dues rases s'ha efectuat al paviment dels carrers Pou de la Figuera i Serra Xic. Per aquesta raó hem cregut oportú donar la mateixa unitat estratigràfica (UE 1), corresponent al paviment de ciment d'una potència de 25 cm. Hem fet el mateix amb les argiles naturals aparegudes a ambdues rases, essent la unitat estratigràfica número 3.

RASA 1

Rasa oberta a davant del número 18-20 del carrer del Pou de la Figuera, amb direcció a l'extrem oposat d'aquest mateix carrer, i de 1,85 metres de llargada per 0'60 metres d'amplada. La seva profunditat màxima és de 1,25 m. Com ja hem mencionat anteriorment, va ser en aquesta rasa on els obrers van trobar a una cota de 0,80 m. un tub de ferro per a la conducció d'aigua i a una profunditat d'1,04 m. un tub de gas. Per aquesta raó va ser impossible fer passar el tub desguàs amb una correcta inclinació i per tant es va decidir canviar de lloc dit tub. Tot i que l'excavació d'aquesta rasa no ha servit per ubicar la canalització de desguàs de la finca nº 2-4 de la plaça de Sant Agustí Vell, ha permès documentar les següents unitats estratigràfiques:

UE 2: estrat de sauló i terra argilosa barrejada d'uns 0,70m. de profunditat, amb poca presència d'altres materials i terres. L'escàs material que hi apareix és de producció actual, com el plàstic i la runa, que barrejada amb el sauló rebleix l'interior de la rasa fins a la cota de 0,95 m.

Aquest nivell és interpretat com a rebliment d'alguna remoció recent del subsòl amb motiu d'obres de diversa naturalesa.

UE 3: nivell d'argiles naturals situat a una profunditat d'uns 0,95 m. que els obrers van rebaixar uns 0,20 m. per intentar col·locar el tub.

Així doncs, podem dir que la perforació de la rasa 1 ha obtingut resultats negatius en quant a l'aparició d'estructures o altres elements arqueològics que indiquin una acció antròpica antiga.

RASA 2

Com ja hem esmentat anteriorment aquesta rasa es va fer aprofitant una rasa realitzada poc abans i que porta el cablejat elèctric fins a la finca nº 2-4 de la plaça de Sant Agustí Vell. La rasa tenia una fondària d'uns 0,75 m. i estava reblerta de sauló (UE 4). Una vegada realitzat el buidatge d'aquest nivell (UE 4) vam observar en el tall l'existència d'una estructura indeterminada, possiblement la fonamentació d'un mur, realitzada amb pedres irregulars lligades amb morter rosat. Aquesta estructura (UE 5) havia estat totalment arrasada durant l'excavació de la rasa del cablejat elèctric i per aquesta raó únicament la podem observar de forma seccionada. L'argila natural (UE 3) era negatiu del fons. Una vegada documentada l'estructura arrasada (UE 5) es va procedir a instal·lar el tub de desguàs per sota el

cablejat elèctric. Per fer-ho els obrers van haver d'augmentar la profunditat de la rasa, que dels 0,75 m. va passar a 1,05 m., raó per la qual es va veure afectat el nivell natural (UE 3).

La llargada total de la rasa 2 és de 3 metres i la seva amplada d'uns 0,60 m.

S'hi ha documentat tres nivells per sota del paviment actual del carrer:

UE 4: estrat de sauló pur d'una potència de 0,50 m. cobert per la UE 1 i que cobreix la unitat estratigràfica n° 3 pertanyent a les argiles naturals.

UE 5: estructura indeterminada situada a una cota d'uns 0,30 m. per sota el rasant de carrer, formada per pedres irregulars de mida mitjana i lligades amb morter rosat. Possiblement correspongui a la fonamentació d'un mur, però donades les característiques de l'excavació ens resulta difícil efectuar una avaluació més precisa.

UE 3: nivell d'argiles naturals aparegut a una potència de 0,75 m.

6. CONCLUSIONS.

Tal i com s'ha indicat al llarg del present treball, la rasa oberta al subsòl del carrer del Pou de la Figuera, 18-20 ha donat resultats negatius en quant a la presència de restes mobles o immobles que demostrin una ocupació antròpica en època antiga. A diferència de la rasa 2, oberta al carrer d'en Serra Xic, 1-3, que ha permès documentar les restes d'una estructura indeterminada recentment seccionada per altres obres.

En quant a l'estratigrafia recuperada durant els treballs d'excavació de les rases 1 i 2, podem dir que corresponen clarament a aportacions modernes o contemporànies originades per les obres d'arranjament del carrer actual, a excepció de l'estructura (UE 5) i el nivell d'argiles naturals (UE 3).

SERGI PUENTE PERPINYÀ

Actium Patrimoni Cultural, SL

ANNEX 1: DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA

F1: Detall del traçat de la rasa 1

F2: Detall del traçat de la rasa 2

F3: Estratigrafia detallada, rasa 2.

F4: Detall de la estructura, rasa 2

ANNEX 2: DOCUMENTACIÓ PLANIMÈTRICA

ÍNDIX DE PLANIMETRIA

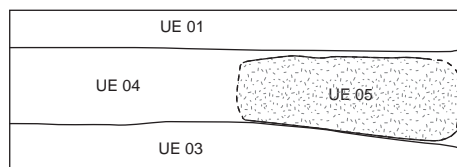
<i>DOCUMENT</i>	<i>TIPUS</i>	<i>TÍTOL</i>	<i>ESCALA</i>
1	Mapa	Situació geogràfica	1:100.000
2	Mapa	Situació geogràfica	1:5.000
3	Plànol	Plànol de situació de les dues rases	1:500
4	Secció	Secció estratigràfica de la rasa 2	1:50

Mapa 1: situació 1:100.000

Mapa 2: situació 1:5.000

INTERVENCIÓ:
C/ POU DE LA FIGUERA, 18-23

MUNICIPI:
BARCELONA

COMARCA:
EL BARCELONÈS

CODI. M.H.C.B.:
132/04

DIRECCIÓ TÈCNICA: DATA:
SERGI PUENTE PERPINYÀ JUNY 2004

PROMOCIÓ:
POR FONT, SCCL

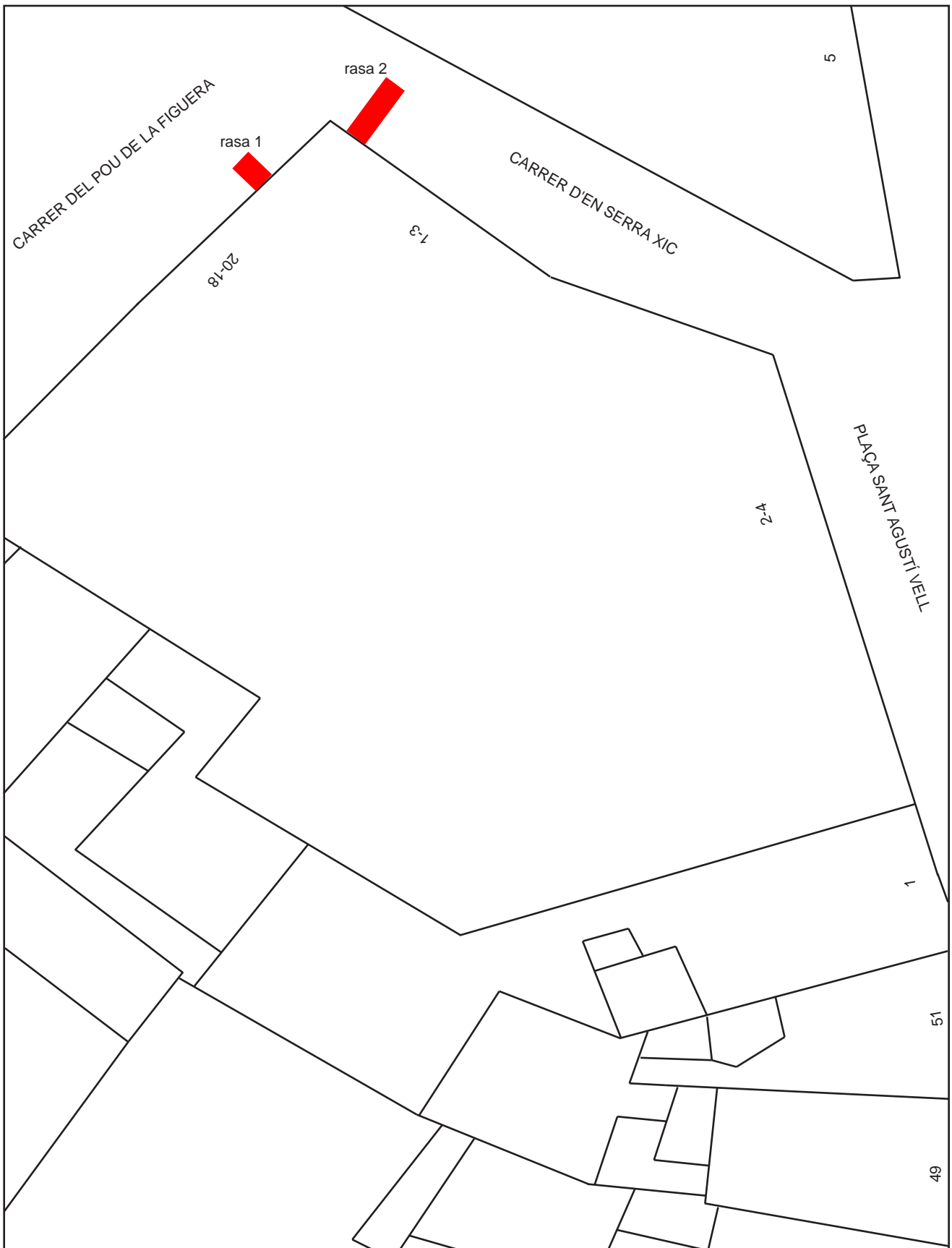
Nº PLÀNOL:
4

ESCALA:
1/50

DESCRIPCIÓ:
RASA 2. SECCIÓ LONGITUDINAL

ACTIUM
patrimoni cultural, s.l.

INTERVENCIÓ:
C/ POU DE LA FIGUERA, 18-23

MUNICIPI:
BARCELONA

COMARCA:
EL BARCELONÈS

CODI. M.H.C.B.:
132/04

DIRECCIÓ TÈCNICA:
SERGI PUENTE PERPINYÀ

DATA:
JUNY 2004

PROMOCIÓ:
POR FONT, SCCL

Nº PLÀNOL:
3

ESCALA:
1/200

DESCRIPCIÓ:
SITUACIÓ TOPOGRÀFICA DE LES RASES

ANNEX 3: FITXES D'UNITATS ESTRATIGRÀFIQUES

Ue	1
Tipus Ue	estrat
Definició Ue	paviment
Ue	2
Tipus Ue	estrat
Definició Ue	Colmatació
Ue	3
Tipus Ue	estrat
Definició Ue	Argiles naturals
Ue	4
Tipus Ue	estrat
Definició Ue	Colmatació
Ue	5
Tipus Ue	estructura
Definició Ue	Possible fonamentació de mur.

Jaciment	Intervenció	Zona/Sector	Fase Jaciment	Fase Intervenció
BARCELONA	C/ POU DE LA FIGU	rasa 1 i 2	contemporànea	

Ue	Definició Ue	TAQ/TPQ
1	paviment	
Tipus Ue		
estrat		

Composició

formigó

Color	Amplada	Llargada	Alçada
			25 cm.
Textura	Mostres	Quantitat	

RELACIONS FÍSQUES**Cobreix**

UE 2, UE 4

Farceix

--

Talla

--

S'adosa a

--

Igual a

--

Cobert per

--

Farcit per

--

Tallat per

--

Se li adosa

--

INTERPRETACIÓ

Capa de formigó que pavimenta els carrers dels Pou de la Figuera i d'en Serra Xic.
--

OBSERVACIONS

--

Planimetria

--

Diapositives

--

Fotos B/N

--

Fotos Color

090/04 2

Autor / Data

Sergi Puente

Jaciment	Intervenció	Zona/Sector	Fase Jaciment	Fase Intervenció
BARCELONA	C/ POU DE LA FIGU	rasa 1		

Ue	Definició Ue	TAQ/TPQ
2	Colmatació	
Tipus Ue		
estrat		

Composició

Sauló barrejat amb terra argilosa.

Color	Amplada	Llargada	Alçada
			70 cm.
Textura	Mostres	Quantitat	

RELACIONS FÍSQUES**Cobreix**

UE 3

Farceix**Talla****S'adosa a****Igual a****Cobert per**

UE 1

Farcit per**Tallat per****Se li adosa****INTERPRETACIÓ**

Rebliment de remoció moderna del subsòl amb motiu d'obres de diversa naturalesa.

OBSERVACIONS**Planimetria****Diapositives****Fotos B/N****Fotos Color****Autor / Data**

S. Puente

Jaciment	Intervenció	Zona/Sector	Fase Jaciment	Fase Intervenció
BARCELONA	C/ POU DE LA FIGU	rasa 1 i 2		

Ue	Definició Ue	TAQ/TPQ
3	Argiles naturals	
Tipus Ue		
estrat		

Composició

Argiles de color vermellós.

Color	Amplada	Llargada	Alçada
Textura	Mostres	Quantitat	

RELACIONS FÍSQUES

Cobreix	Igual a
Farceix	Cobert per
	UE 2, UE 4
Talla	Farcit per
S'adosa a	Tallat per
	Se li adosa

INTERPRETACIÓ

nivell interpretat com a deposició natural, sense afectació antròpica.

OBSERVACIONS

Aquest nivell geològic es situa a una cota variable entre els 75 cm. i el metre.

Planimetria	Diapositives	Fotos B/N	Fotos Color

Autor / Data

Sergi Puente

Jaciment	Intervenció	Zona/Sector	Fase Jaciment	Fase Intervenció
BARCELONA	C/ POU DE LA FIGU	rasa 2		

Ue	Definició Ue	TAQ/TPQ
4	Colmatació	
Tipus Ue		
estrat		

Composició

Sauló pur amb presència nul·la d'elements geològics o materials

Color	Amplada	Llargada	Alçada
			50 cm.
Textura	Mostres	Quantitat	

RELACIONS FÍSQUES**Cobreix**

UE 5, UE 3

Farceix**Talla****S'adosa a****Igual a****Cobert per**

UE 1

Farcit per**Tallat per****Se li adosa****INTERPRETACIÓ**

Rebliment de remoció actual del subsòl amb motiu de les obres per fer la rasa que porta electricitat a la finca núm. 2-4 de la Pl/ Sant Agustí Vell.

OBSERVACIONS**Planimetria****Diapositives****Fotos B/N****Fotos Color****Autor / Data**

Sergi Puente

Jaciment	Intervenció	Zona/Sector	Fase Jaciment	Fase Intervenció
BARCELONA	C/ POU DE LS FIGU	rasa 2		

Ue	Definició Ue	TAQ/TPQ
5	Possible fonamentació de mur.	
Tipus Ue		
estructura		

Composició

Estructura de pedres irregulars lligades amb morter rosat.

Color	Amplada	Llargada	Alçada
			50 cm.
Textura	Mostres	Quantitat	

RELACIONS FÍSQUES**Cobreix**

UE 3

Farceix**Talla****S'adosa a****Igual a****Cobert per**

UE 4, UE 1

Farcit per**Tallat per****Se li adosa****INTERPRETACIÓ**

Estructura difícil d'interpretar a causa de l'escàs espai afectat, però que possiblement funcionés com a fonamentació d'algun mur.

OBSERVACIONS

Estructura documentada a partir del tall de la rasa 2, ja que fou arrasada en realitzar una rasa anterior.

Planimetria**Diapositives****Fotos B/N****Fotos Color****Autor / Data**

Sergi Puente.